

Katoliški GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 Gorica, Riva Piazzutta, 18 - Tel. 83-177

PODUREDNIŠTVO:

34135 Trst, Vicolo delle Rose, 7 - Tel. 414646

Letna naročnina, Italija . . . Lir 8.000

Letna inozemstvo . . . » 13.000

Letna inozemstvo, USA dol. 15

Poštno čekovni račun: štev. 24/12410

Leto XXX. - Štev. 19 (1502)

Gorica - četrtek, 11. maja 1978 - Trst

Posamezna številka Lir 200

Ob zločinskem umoru Alda Mora

Italijo in ostali svet je v torek 9. maja popoldne do dna pretresla novica, da so v neki rimski ulici našli v avtomobilu mrtvo truplo poslanca Alda Mora. Po 54 dneh podle igre z njegovim življenjem, z upi njegove družine in pričakovanjem vsega kulturnega sveta so zločinci Rdečih brigad dopolnili svoje zlo dejanje.

ENODUŠNA OBSODBA

Ob tej tragični uri je demokratična Italija enodušno reagirala z obsodbo zločina in njegovih krivcev. Oglasili so se vsi vidnejši politični, sindikalni in verski voditelji.

Po televiziji je bilo v torek zvečer slišati in videti prekaljene demokrate iz časov odpornosti kot sta Sandro Pertini, socialist, in Guido Gonella, demokristjan, pa voditelj strank, med njimi republikanec Ugo La Malfa, komunist Enrico Berlinguer, sindikalist Lama in še drugi.

Njihove izjave so vse brez izjeme izzvenele kot obsodba zločina nad Aldom Morom; istočasno so izrazili svoje sožalje družini, solidarnost Krščanski demokraciji in zagotovilo italijanski javnosti, da nasilje ne bo zmagalo. Republiko je treba braniti, očuvati njene demokratične ustanove, ki so sad borcev boja za svobodo. Glede prihodnosti so bili eni bolj optimisti, drugi manj, vendar obupanca med njimi ni bilo nobenega, da ob Morovi smrti ni nihče obžaloval trdnosti, ki so jo pokazali vlada, Krščanska demokracija in parlament, ko niso klonili pred zahtevami brigadistov. Slišati je bilo izjave: Rdeči brigadisti so napovedali boj državi in demokraciji, njih izziv je treba sprejeti brez oklevanja.

Pertini je dejal, da je ob novici o Morovi smrti bil prizadet podobno kot je bil prizadet še kot mlad mož ob novici Matteottijevega umora leta 1923, ki so ga umorili fašisti. Vendar, je pojasnil, so danes politične razmere v državi povsem drugačne kot takrat. Tedaj smo bili med strankami spirti, delavski sindikati neenotni in pasivni. Zato je lahko prevladala diktatura. Sedaj so se stranke povezale v demokratični složnosti in prav Aldo Moro je bil eden glavnih tvorcev te enotnosti v parlamentu. Nadalje je danes delavski razred dosti bolj enoten, udaren, stvaren in predan demokratični svobodi. Zato, je zaključil Pertini, imam polno zaupanje v bodočnost te naše republike, četudi bo morala preživeti še hude čase.

Pertiniju so dali prav italijanski delavci. Ti so v torek popoldne, ko se je razširila vest o Morovi smrti, spontano organizirali povorke po vseh večjih mestih Italije. Govorniki, ki so ob teh priložnostih nastopili z bolj ali manj nepripravljenimi govori, so vsi enodušno obsodili nasilje Rdečih brigad in se izrekli za demokratične oblike življenja in boja. Njih zahteva je bila v soglasju z zahtevami politikov: Rdeče brigade je treba osamiti, ustvariti praznino okoli njih, da bodo videli, da njih boj ni boj italijanskih delavcev, ni boj italijanskih množic.

To so bile izjave v torek zvečer. Človek je dobil vtis, da so italijanski politiki, sindikati, delavci enotni kot še nikoli, da hočejo ohraniti to republiko in njeno ustavo, četudi je bivši predsednik Saragat dejal, da je prva republika z Aldom Morom umrla.

Tudi v svetovni javnosti je vest o Morovem tragičnem koncu povsod napravila najgloblji vtis in povsod izzvala reakcijo in obsodbo. Podoba je bila kot bi bili svetovni vodilni politiki osebno prizadeti.

LJUDJE BREZ ČUSTEV IN VESTI

Rdeče brigade so izpričale, da so jim človeška čustva povsem tuja; da so izključno politični fanatiki, ki z mrzlo računico pripravljajo svoje akcije, jih tehnično in perfektno izvajajo in zasledujejo le en cilj: razkroj demokratičnih ustanov. Cilj zasledujejo premišljeno, hladnokrvno, kot avtomati, kot ljudje brez čustev in brez vesti. Nobenemu dejanju se ne odrečejo, če menijo, da jim lahko koristi.

Za vse, ki vsaj nekoliko poznajo potek komunističnih revolucij do sedaj, od ruske leta 1917 do zadnjih v Vietnamu, Angoli, Abesiniji, velja, da gre za revolucionarno taktiko, ki izhaja iz leninistične in stalinistične šole. Doselej je ta taktika še zmeraj bila zmagovita, razen če ni izzvala nasprotno vojaške ali fašistične diktature.

KAKO BO V ITALIJI?

Gotovo je danes Italija svet zares demokratične, kot je bilo slišati izjave, in če so italijanski delavci ter njih sindikati zares demokratično usmerjeni, kot trdijo, potem bo italijanska demokracija gotovo izšla zmagovita iz te preizkušnje, kot je rekel Pertini, ker brez ljudskih množic ni mogoče izpeljati nobene revolucije. Zato je z umorom Alda Mora res prišla ura resnice za italijansko demokracijo.

K. H.

Tudi Korošci za samostojno pot

Sredi aprila so imeli slovenski Korošci zborovanje z območja Zg. Roča. Priredile so ga slovenske liste po občinah St. Jakob v Rožu, Bekštajnu (Malošče) in Rožetu. Zborovanje je bilo sklicano k Antoniču na Reki, udeležili pa so se ga tudi zastopniki osrednjih koroškoslovenskih organizacij, Grile, Warasch in Wedenig.

Dr. Matevž Grile, predsednik SNSK je dejal, da je treba samostojne slovenske liste podpreti, zakaj samo naši ljudje so porok za uveljavitev potreb in koristi naših ljudi, saj je politika drugih strank obrnjena proti naši skupnosti. Tu in tam se sicer tudi pri tujih strankah najdejo posamezniki, ki so nam bolj ali manj naklonjeni, a so tudi ti podvrženi strankarski disciplini.

Problemi narodnih skupnosti so danes vedno bolj pereči in živi. O tem priča vrsta dejstev in dogodkov, ki jih lahko uokvirimo v ta niz. Srečanja, okrogle mize, sestanki, kongresi, zborovanja — politične in študijske narave — vse to potrjuje zanimanje širše javnosti za to problematiko. Poleg vsega pa še politična prizadevanja najbolj zainteresiranih — narodnih manjšin samih, da si enkrat priborijo svoje pravice.

Pred leti smo imeli v naši deželi prva taka uradna zborovanja. Manjšinska konferenca, ki jo je organizirala goriška pokrajinska uprava o problemih slovenske manjšine ter mednarodna konferenca o manjšinah, ki jo je priredila tržaška pokrajina. Ta zborovanja so sicer načela to problematiko v širšem okviru italijanske javnosti in oblasti v deželi, čeprav niso še dala veliko praktičnih sadov.

Sedaj je obema omenjenima pokrajinskima upravama naše dežele sledila še pokrajina v Vidmu z organizacijo posebne konference o jezikovno-etničnih skupinah. Videmska pokrajinska uprava se je verjetno hotela izogniti rabi izraza »narodna manjšina«, ker še ni prišla do razčiščenja o samem obstoju dveh manjšinskih skupin, slovenske v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini ter furlanske (ki je pa pravzaprav večina v pokrajini) in je zato raje uporabila izraz »etnično-jezikovna skupina« (lahko bi tudi poskrbela za uporabo strešic vsaj v naslovih!).

Konferenca je potekala v dneh 5. in 6. maja 1978 v avditoriju tehničnega zavoda Malignani v Vidmu in se je udeležilo veliko število ljudi-poznavalcev manjšinske stvarnosti, predstavnikov slovenske in furlanske narodne skupnosti, zastopnikov političnega in javnega življenja naše dežele. Prvi dan je potekal v znamenju uradnih referatov nekaterih strokovnjakov, nato so pa sledila poročila predstavnikov etničnih skupin oz. intervencij posameznih udeležencev.

TEORETIČNI PRISPEVEK

STROKOVNJAKOV

Zasedanje je vodil predsednik videmske pokrajinske uprave odv. Turello, ki je poudaril bistvene programske točke, ki so vodile pokrajinsko upravo pri organizaciji te konference. Značilno je, da so bila na programu poročila raznih priznanih jezikoslovcev in manjšinskih strokovnjakov. Ze to dejstvo je pokazalo na smer te konference, ki je po namenih organizatorjev hotela imeti bolj študijski kot politični pomen. Vsekakor pa se slednjemu ni bilo nikakor mogoče izogniti.

Kot predavatelji so nastopili prof. G. B. Pellegrini s padovanske univerze (Etnično-jezikovna skupnost v odnosu do lastne jezikovne individualitete), prof. A. Pizzorusso o etničnih skupnostih in njih pravem priznanju, prof. T. De Mauro o jezikovni vzgoji v materinem jeziku, prof. P. Leon (Etnično-jezikovne skupnosti v odnosu do družbeno-gospodarskih problemov in sociokulturnega odraza), prof. G. Barbina o etničnih skupinah in njih ozemlju ter Sergio Salvi o zgodovinskih političnih aspektih omenjenih skupin.

Težko in pravzaprav nemogoče bi bilo ustavit se ob vseh teh akademsko pripravljanih referatih z znanstveno vsebino. Govorili so tu predvsem znanstveniki, ki jim je problem jezika in etnične individualnosti vsakdanje delovno orodje. Zato bi le podčrtali, da je ta znanstveni uvod gotovo bil na mestu, v kolikor je širšemu forumu prikazal obče priznana dejstva, kar ima zlasti velik pomen za odnos do dveh manjšinskih jezikovnih skupnosti v videmski pokrajini, furlanske in slovenske. Nemške ne bi posebej omenjali, ker sam njen obstoj pravzaprav ni nesporen, kar še bolj zgovorno potrjuje samo dejstvo, da na videmski konferenci ni bilo nobenega predstavnika kake nemške skupnosti v naši deželi!

Iz raznih sicer zanimivih referatov bi za beležili le kako misel iz predavanja S. Salvija, avtorja znanih del kot so »Le nazioni proibite« in »Le lingue tagliate«. Salvi je

med drugim omenil različne pozitivne rešitve manjšinskih vprašanj drugih držav (Češkoslovaška, Španija itd.). Kar zadeva slovensko problematiko je toskanski manjšinski strokovnjak pozitivno ocenil slovensko zgodovinsko izbiro v odnosu do ilirizma, ki je rešila slovensko samobitnost. Med drugim je Salvi tudi omenil vlogo matične domovine v odnosu do manjšin. Zaustavil se je še ob problemu narečij in (za razliko od jezikov) duhovito pripomnil, da prave manjšinske zaščite v Italiji sicer ne more zahtevati kar 117.812 govoric, kolikor so jih našli kot dialekte posameznih jezikovnih področij...!

LISTINA O PRAVICAH SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Nas gotovo najbolj zanimajo problemi okoli slovenske manjšine v videmski pokrajini. O tej stvarnosti so na konferenci med drugimi govorili za predstavnike beneških in kanalskih Slovencev Viljem Černo, Salvatore Venosi, Aldo Klodič, Emil Cenčič in drugi. S političnega in splošno manjšinskega vidika pa so npr. nastopili Samo Pahor za AICDML, Drago Štoka za SSK in drugi.

Tu bi lahko omenili nekaj glavnih značilnosti s tega zborovanja v zvezi s slovensko problematiko. Kulturna in izseljeniška društva Beneške Slovenije so v tem času izdala »Listino o pravicah Slovencev v videmski pokrajini«. V njej poudarjajo nekatera temeljna načela, ki morajo voditi oblasti pri iskanju manjšinske zaščite Slovencev v videmski pokrajini. Listina se zavzema med drugim za ovrednotenje slovenske narodnostnega značaja pokrajine zlasti na prizadetih potresnih področjih. Tako nadaljuje:

Slovinci v videmski pokrajini živijo že več kot tisoč let ob današnji vzhodni italijanski meji... Porazdeljeni v štiri narečne skupine so skozi stoletja ohranili svojo narodnostno identiteto, kar dokazuje tako zgodovina kot še danes živa kulturna dediščina, ki je med drugim tudi nasledek široke upravne in politične avtonomije, ki jo je to ozemlje v preteklosti uživalo kot mejni pas ogleskega patriarhata in beneške republike...

Državnemu aparatu je bila zaupana naloga, da prisili prebivalstvo zatajiti svojo lastno kulturo, jezik, še celo svoj izvor. Z nizkotno propagando se je posrečilo ustvariti v ljudeh občutek, da so zaradi svoje narodnostne pripadnosti manjvredni. Vsaka javna oblika slovenskega izražanja je doživljala napade, najuglednejši slovenski kulturniki, književniki, zgodovinarji in znanstveniki so bili preganjani...

Listina omenja še druge probleme in težave beneških in kanalskih Slovencev, ter tako nadaljuje:

Slovinci v videmski pokrajini odločno odklanjajo vsakršno razlikovanje med

njimi in drugimi deli slovenske skupnosti, ker je to jasen poskus nadaljevanja politike, ki jih je doslej izolirala in potiskala na raven krajevne posebnosti. Nasprotno, poudarjajo nujnost ukrepov, ki naj popravijo sedanje stanje kulturnega razvoja, v katerem so se znašli zaradi dolgotrajnega izvajanja take politike.

V smislu teh načel so predvsem govorili slovenski predstavniki na videmski konferenci. Zahtevali so novo politiko, ki naj bo v skladu z ustavo in duhom nove stvarnosti po podpisu Osimskih sporazumov. Pomembno je tudi dejstvo, da so slovenske zahteve podprli številni furlanski predstavniki, ki so izrazili mnenje, da se v skupnem boju za dosego pravic odpira nova stran v zgodovini prebivalstva videmske pokrajine.

SSK ODLOČNO PODPRLA ZAHTEVE BENEŠKIH IN KANALSKIH SLOVENCEV

Nastopili so tudi razni predstavniki političnih strank ustavnega loka. Za DC je bil značilen govor, ki ga je imel deželni odbornik za kulturo Mizzau, ki je na široko poudarjal pripravljenost svoje stranke za podporo slovenski manjšini. Na drugi strani pa so razni drugi predstavniki videmske Krščanske demokracije sicer priznali stvarnost beneških Slovencev, vendar so ji hoteli še vedno dati nek poseben »status«, ločen od ostale slovenske manjšine v Italiji. Razni predstavniki Furlanskega gibanja (MF) pa so odločno zahtevali ovrednotenje furlanskega jezika in kulture tudi z zakonodajnimi ukrepi.

Slovenska skupnost (SSK) je odločno in premočno poudarila zahteve po globalni zaščiti vseh Slovencev v deželi, kar je posebej izrekel v svojem posegu deželni svetovalec dr. Štoka. Orisal je tudi zakonski predlog SSK za zaščito manjšine ter se zaustavil pri vlogi posebne komisije pri predsedstvu vlade, v kateri je tudi naš zastopnik.

***

Videmska konferenca o etnično-jezikovnih skupinah je prva te vrste v Furlaniji. Ze v tem lahko ocenimo njeno pozitivnost. Gre za to, da se enkrat le pride do spoznanja, da je narodnost vrednota, ki jo mora tudi javna oblast oz. država upoštevati. Predvsem pa je to odvisno od samih pripadnikov narodnih skupnosti in njih življenjske volje. »Obstoj nekega naroda je vsakodnevni plebiscit,« je zapisal francoski filozof Renan.

Zato smo prepričani, da bo tudi videmski posvet — kljub nekaterim negotovostim in omahljivostim s strani večinskih predstavnikov — zaoral novo brazdo v ledini narodne samobitnosti vseh omenjenih skupin, posebej beneških in kanalskih Slovencev.

a. b.

Ustavljen sodni postopek

Dr. Rudolf Kirchschräger, predsednik avstrijske republike, je s posebnim odlokom ustavil sodni postopek proti štirim slovenskim mladincem iz Sel na Koroškem. Ti so bili v sodnem postopku, ker so ob zloglasnem ugotavljanju manjšine novembra 1976 protestirali tako, da so odnesli skrinjo z oddanimi popisnicami, jo razbili in popisnice sežgali.

Predsednikov urad je ta sklep utemeljil s tem, da gre za obtožence iz kraja, kjer so slovensko govoreči avstrijski državljani imeli velike žrtve med zadnjo vojno v njihovem odporu proti nacizmu.

Kirchschräger se je pred kratkim osebno udeležil žalne slovesnosti v spomin 13 slovenskim domačinom iz Sel, ki so bili zaradi sodelovanja s partizani obglavljeni leta 1943 na Dunaju. Ob tej priložnosti je imel govor, v katerem je zavrnil nacistično obtožnico, v kateri je stalno, da so obsojenci »za vedno brez časti« in izjavil v imenu republike Avstrije, da žrtve niso bile nikoli brez časti in da so vredne velikega spoštovanja s strani avstrijske republike.

kega spoštovanja s strani avstrijske republike.

Odločitev za ustavitev sodnega postopka je v posebnem letaku napadel koroški Heimatiendst. Glasilo koroške Ljudske stranke pa skuša postaviti vso zadevo na politično plat, češ da si hoče vladajoča socialistična stranka, ki se boji za svoje položaje, na ta način zagotoviti slovenske glasove.

Dr. R. Kirchschräger, sedanji avstrijski zvezni predsednik, je bil pred leti avstrijski veleposlanik v Moskvi. Tam se je dobro seznanil s sovjetskimi razmerami in strategijo. Zato je bil prav on med tistimi avstrijskimi politiki, ki je nenehno pritiskal na odgovorne, da se na Koroškem postavi dvojezične krajevne napise in s tem izpolni avstrijska državna pogodba iz leta 1955 ter izogne možnosti sovjetskega pritiska na Avstrijo in s tem na ves Zahod. Kot znano, je prišlo leta 1972 ob postavitvi nekaj teh napisov do znanega nemčurskega programa na Koroškem.

Pok. msgr. Natal Silvani

stolnega kapitlja, se je kot dekan, župnik in katehet resno zavzel za svoje delo v težki in mešani župniji sv. Lovrenca na Opčinah. Rad je imel zlasti bolnike in mlade v šoli. A Opčine niso bile Istra. Zato je tudi razumljivo, da na Opčinah ni šlo vse tako lahko. Zelo ga je bolelo, če so naši ljudje dvomili o njegovi narodni zavestnosti.

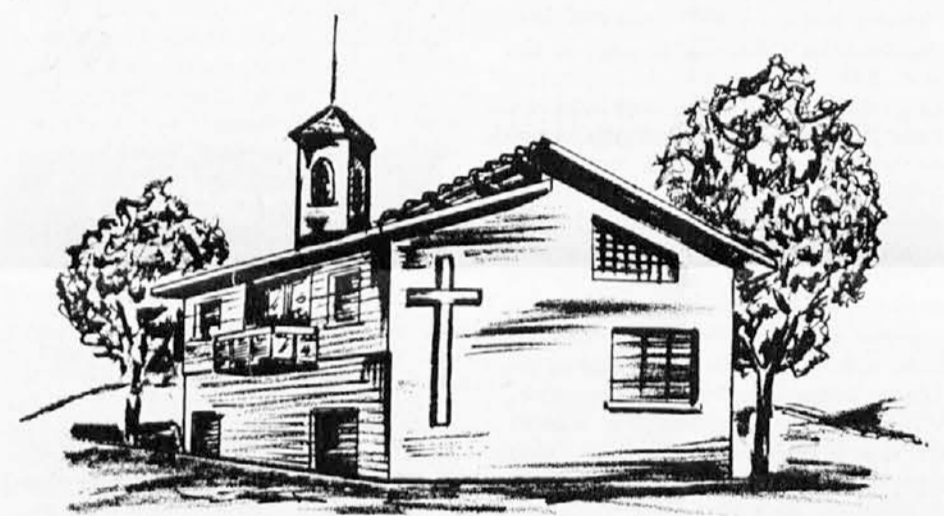
Končno ga je bolezen strla in ni ostalo drugega, kakor da se spomladi 1968 šoli in župniji odpove. Ta odpoved ni bila lahka, saj je hotel ostati pri delu do konca. Kar se je tudi dejansko zgodilo. Z Opčin se je umaknil v svojo hišo v Miljah in od tu je več let hodil h Korošcem-Sv. Barbari za sv. mašo in za vse, kar lahko duhovnik nudi. In za obnovo te cerkve in za novi oltar je dal precejšnjo vsoto denarja.

Msgr. Silvani je izšel iz šole msgr. Ukmarja. To pomeni, da se je na svoje pridige in kateheze vestno pripravil. Rad je segel po dobri knjigi, podpiral je naše časopise. Nikoli ni odrekal duhovniške pomoči. Njegova ljubezen do molitve, do premišljevanja, je bila vsem znana. Bil je velik Marijin častilec in je rad govoril o Materi božji in gorje sobratu, ki bi kaj narobe o njej povedal.

Z vso mogočo vnamo se je posvetil Vincencijevi konferenci, kateri je bil za voditelja od vsega početka. Ena njegovih zadnjih pridig, ki smo jih slišali, je bil prav nagovor članicam Vincencijeve konference ob obnem zboru. Kako je tedaj iz njegovih besed izvenel klic po krščanski ljubezni! Pokojni msgr. Silvani naj v miru počiva!

Dr. Lojze Škerl

Kapela bl. p. Leopolda pri Domju

Pred seboj vidite skromno sliko, ki predstavlja novo kapelo v čast bl. p. Leopoldu, ki se pripravlja pri Domju v neposrednem predmestju Trsta, sredi industrijske cone, ki že dolgo čaka na prepotrebni bogoslužni prostor. Ze skoraj 25 let se namreč božja služba opravlja v prostorih osnovne šole pri Domju vsako nedeljo in zapovedan praznik, ločeno za slovenske in italijanske vernike.

To ne bo še prava cerkev, vendar že dovolj prostorna, da se zadosti trenutnim potrebam prebivalstva, ki je v neprestanem porastu zaradi bližnjih industrijskih objektov. Kraj ima že večjo trgovino (market), ki oskrbuje bližnjo in daljnjo okolico. Prav tako hotel in več gostinskih obratov. Sedaj se gradi večji kompleks za socialne usluge (otroški vrtec in podobno). Tudi šolskih otrok je veliko, ki prihajajo iz okoliških naselij. Tako je bila potrebna vsaj skromna kapela, ki bo lahko pomnila prisotnost Boga in Cerkve v tem delavskem okolju.

Zdi se, da so tudi vsi zadovoljni s posvetitvijo kapele bl. p. Leopoldu, ki je v svojem življenju in delovanju tako čudovito združeval dva svetova, slovenskega in italijanskega, in se žrtvoval za vzvišeni ideal edinosti med kristjani. Saj bo moral biti ta ideal vedno pred očmi tudi današnjemu rodu in v tem našem življenjskem

se v domovino ne vrača, ker tam ni začen. Papež je Gantina pred dvema letoma imenoval za kardinala in mu poveril odgovorna mesta v vodstvu vaticanskih uradov. Oblasti v Beninu verjetno moti kardinalova velika priljubljenost. Ko se je namreč kot kardinal prvič vrnil v domovino, ga je na letališču pričakala množica 20.000 ljudi.

Predsednik kitajske partije in vlade Huakuofeng je prekinil z dolgoletno tradicijo, da vodja stranke ne gre v inozemstvo in je kot prvo državo obiskal Severno Korejo, kjer je bil toplo sprejet. Skupaj s severnokorejskim diktatorjem Kim Il Sungom sta Sev. Ameriko obtožila napadalnih namenov in se izrekla za zedinjenje obeh Korej, seveda pod rdečo zvezdo.

IZJAVA SVETA SLOVENSKEKIH ORGANIZACIJ V ITALIJI

Ob zločinskem umoru poslanca Alda Mora Svet slovenskih organizacij v imenu vseh svojih članic z ogorčenjem obsoja nečloveško početje Rdečih brigad, ki si lastijo pravico odločati o življenju in smrti svojih političnih nasprotnikov ter s tem kršijo italijansko ustavo in demokratično svobodo, ki je izšla iz odpornosti.

Istočasno izrekajo sozljaj velikega pokojnika in družinam vseh žrtev nasilja. Kot slovenska narodna skupnost v Italiji se še posebno zavedamo, kaj pomeni nasilje nad sočlovekom in skupnostjo. Zato pozivamo vlado, parlament, demokratične stranke, delavske in druge organizacije, da še bolj izolirajo nasilneže in s primernimi ukrepi vrnejo državljanom možnost mirnega demokratičnega življenja.

***

Kot vsi prepričani demokrati tudi Slovenska skupnost kot demokratična politična predstavnica slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini najodločneje obsoja podlo početje Rdečih brigad in izraža trdno prepričanje, da bodo sile terorizma in z njim povezanega totalitarizma prej ali slej poražene.

6. maja pred dvema letoma

Na različne načine so se v naši deželi spomnili 6. maja 1976. Gre za datum, ki bo ostal neizbrisano v zgodovini naše dežele kot dan velikega potresa, ki je prizadel Furlanijo, Karnijo, Terske doline z gornjim Posočjem. Bilo je okrog tisoč mrtvih, materialna škoda pa je šla v tisoče milijard lir.

Deželna uprava se je obletnice spomnila tako, da so za šole predvajali dokumentaren film o potresnem področju. Film obsega tri dele: v prvem prikaže značilnejše kraje v Furlaniji pred potresom. Zvrstijo se pred gledalcem Gemona, Venzona, San Daniele, Osoppo, grad Colloredo, Čedad in še drugi kraji. Barvne slike pričako, kako lepi, romantični so bili ti kraji, mesteca, vasi, kako polni zgodovinskih prič in spomenikov, pa tudi polni dela in gospodarskih pobud.

Sledi drugi del: isti kraji nekaj dni po

potresu dne 6. maja 1976 in posebno se po zadnjem velikem potresnem sunku 15. septembra. Ob tem hipnem prehodu še bolj drastično vidiš, kakšno je bilo razdejavanje potresa. Primerjaš Gemono prej in po potresu, saj sta ti obe podobni živi, ali pa Venzona, Osoppo, Brdo v Terskih dolinah in še in še toliko drugih krajev... Pred očmi ti vstaja tragedija prizadetega ljudstva v najbolj realističnih tonih. Cerkve, gradovi, hiše, šole, tovarne, vse samo kupi ruševin. Prebivalci se pomikajo med njimi kot izgubljeni. Vlečejo kos pohištva, lonec z rožami, porivajo vozček z vrečo krompirja... Apokaliptična podoba...

Toda ob tej podobi je druga, namreč pomoč, ki je začela takoj prve dni prihajati od vsepovsod. Alpinci, gasilci, tuji vojaki, prostovoljci vseh narodnosti, ki z buldožerji nakladajo ruševine in jih odvažajo, ki popravljajo ceste, napeljujejo telefonske in električne žice. Drugi delijo hrano, odeje, postavljajo prve šotore.

Tej prvi pomoči je sledila druga, trajnejša: naselja iz montažnih hišic. Prvo zimo tudi bivanje ob morju v hotelih v Gradcu, Lignanu in drugje.

Kaj bo s prebivalstvom? Bo ostalo doma ali se bo povečini razgubilo po državi in v inozemstvu? Furlan je navezan na svoj dom, svojo hišo, svoje ognjišče. Treba mu je pomagati, da ostane. V ta namen je nujno, da dobi doma delo. Zato je bila naslednja skrb obnova tovarn, delavnic, za kmetovalce obnova hlevov in gospodarskih poslopij. Tudi šole so potrebne in bolnišnice, toda ne zasilne, temveč dokončne. Zato je tretji del dokumentarnega filma posvečen obnovi.

Ta še daleč ni dokončana. Prav te dni ob drugi obletnici potresa se veliko govori o obnovi domov in drugih stavb. To je bolj zamudno in zapleteno delo. Ljudje seveda postajajo nestrpni. Pravkar so preživeli že drugo zimo v montažnih hišicah, ki ostanejo zmeraj le zasilna bivališča. Kdaj se bodo mogli vseliti v svoje obnovljene ali na novo obnovljene domove? Obnova, kjer se obnoviti da, gre hitreje od rok. Mnogo hiš so tudi že popravili, vendar jih čaka še 28.000. Novih pa niso še začeli graditi in postaviti jih bodo morali 15.000. Pravi, da bodo začeli to poletje. Če bodo res začeli, kdaj bodo prišli vsi na vrsto? Po prvi svetovni vojni je trajala obnova naših porušenih vasi od 1919 do 1924. Torej pet let. Cerkve in druge manj nujne zgradbe so prišle na vrsto še kasneje. Takrat je bilo manj poškodovanih hiš in poslopij kot pa sedaj po potresu. Zato bo zidanje novih hiš gotovo trajalo nekaj let. Zaradi tega bo marsikje potrebno še nadaljnje potrpljenje in še nekaj zim bodo morali ljudje preživeti v montažnih hišicah. Vendar takih bo zmeraj manj, ker z javno in tudi privatno pomočjo se potresno ozemlje le obnavlja, četudi ne tako hitro, kot si ljudje želijo in kot bi bilo potrebno.

Omenjeni deželni dokumentarni film bo še poznim rodovom pričal, kako huda šiba božja je bil potres 6. maja in 15. septembra 1976. Ne bilo bi napak, če bi film predvajali tudi za širšo javnost.

Izraelski ministrski predsednik Begin je obiskal ZDA z namenom, da s člani judovskih skupnosti proslavi 30. obletnico nastanka judovske države, istočasno pa z ameriškim državniki nadaljuje razgovore, kako priti do miru na Bližnjem vzhodu. Begin je mnenja, da ZDA ne smejo prodati istočasno kot Izraelu tudi Saudski Arabiji in Egiptu bojnih letal »F-15«. Vztraja tudi na stališču, da ne sme priti do ustanovitve palestinske države, ker da so palestinski gverilci trdno odločeni uničiti Izrael. Iz ZDA je Begin po televizijski oddaji pozval Sadata, naj se pogajanja obnovijo v »duhu Jeruzalema in Izmajlije«. V teh dveh mestih sta se namreč lani srečala Begin in Sadat.

Zapoved ljubezni z drugimi ljudmi hočejo živeti »ognjiščarji«, ki bodo imeli svoje deželno srečanje v nedeljo 14. maja v Gorici. Srečali se bodo v Avditoriju, ul. Roma od 15. do 18.30.

Angel Kosmač, župnik

Pomemben jubilej mariborske škofije

Letos 10. maja je poteklo 750 let, odkar je bila ustanovljena lavantinska, sedaj mariborska-lavantinska škofija. Ustanovil jo je salzburski nadškof Eberhard II., ki je v resnici hotel prehiteti deželne vladarje pri ustanavljanju škofij in si tako zagotoviti oblast nad novimi škofijami. S pristankom papeža Honorija III. je 10. maja 1228 izdal listino o ustanovitvi škofije v St. Andražu v Lavantinski dolini. Prvi lavantinski škof Ulrich je bil posvečen 14. maja 1228, a nadškof Eberhard je šele leta 1244 določil meje nove škofije, ki je bila po velikosti bolj podobna dekaniji, saj je obsegala samo nekaj župnijskih cerkva in podružnic.

V njeni dolgoletni zgodovini pa je iz tega gorčičnega zrna zrastle mogočno drevo. Tako se je škofija znatno povečala z reformo cesarja Jožefa II. v letih 1787-1789. Odslej je obsegala 155 župnij, in sicer na ozemlju, ki je obsegalo skoro vso Spodnjo Stajersko južno od Drave, do Save in Soile. Na tem področju so prebivali Slovenci v 17 dekanijah, nemški verniki pa v treh.

Drugi pomemben dogodek za lavantinsko škofijo pa je bil prenos škofijskega sedeža iz St. Andraža v Maribor. To pogumno in zgodovinsko važno dejanje je izvršil škof Anton Martin Slomšek 4. septembra 1859. Zopet je prišlo do spremembe škofijskih mej. Krški škof je prevzel koroške župnije, sekovski škof v Gradcu pa je odstopil lavantinskemu Slovenske gorice, to je tiste župnije, ki so spadale pod mariborsko politično okrožje.

Temu Slomškemu dejanju v zgodovini lavantinske škofije je sledila leta 1964 dokončna pravna ureditev razmerja do tistih delov sosednjih škofij, ki jih je lavantinski škof po ustanovitvi Jugoslavije upravljal kot apostolski administrator, to je Prekmurje, Mežiška dolina in nekaj obmejnih župnij iz graške škofije. Tedaj je tudi dobila naziv mariborska-lavantinska ali kratko mariborska škofija.

Do leta 1824 se je zvrstilo na lavantinskem škofijskem prestolu 51 škofov, ki so bili skoraj vsi plemiškega rodu. Tega leta je nastopil službo lavantinskega škofa Ignacij Franc Zimmerman (1924-1843), ki je bil doma iz Slovenske Bistrice. Bil je prvi domačin in je znal slovensko. Za njim je vodil škofijo Franc Ksaver Kutnar (1843-1846), Slovenec, doma iz župnije St. Vid pri Stični na Dolenjskem. Njemu je sledil Anton Martin Slomšek, ki je prenestil sedež škofije v Maribor. Nato so se zvrstili: dr. Jakob Maksimilijan Stepišnik, dr. Michael Napatnik, dr. Andrej Karlin, dr. Ivan Tomažič in sedanji škof dr. Maksimilijan Držičnik. Od leta 1228 je bilo škofov 59.

Kamenčki

Demagogija ali politična šala?

Iz poročila o deželnem »aktivu« PCI, povzeto po tržaškem slovenskem dnevniku 30. aprila letos:

...Polemiziral je (Antonino Cuffaro, deželni tajnik PCI) z deželno DC, ki še vedno nadaljuje po stari poti in ne upošteva spremenjenega političnega stanja v državi. Poudaril je tudi, da hoče PCI rešiti vse probleme slovenske narodnostne manjšine. Govorili so nato predstavniki pokrajinskih federacij, med temi tudi Boris Iskra, ki se je še posebej zaustavil pri problemu slovenske manjšine. Poudaril je važno vlogo, ki jo ima PCI pri reševanju vseh problemov in negativno ocenil stališče deželne DC, ki je do teh vprašanj zavzela anahronistično zaprtost...

Ne glede na DC, katere protislovensko stališče je dovolj znano, bi bilo zanimivo vedeti, kakšen je tisti način, s katerim hoče PCI »rešiti vsa slovenska vprašanja«. Možna sta dva načina, in sicer dosledna asimilacija levičarskih Slovencev, kot je bil to primer v petdesetih letih. Ko Slovencev ne bo ali skorajda ne bo več, bodo vsa vprašanja lahko tudi »rešena«, ker ne bodo več obstajala. Ali pa s pritiskom na demokratično vlado, in to prav sedaj, ko tudi PCI stoji na strani vladne večine.

Toda PCI se nagiba k prvi rešitvi, kakor po nekem tihem sporazumu z DC, kateri očita »anahronistično zaprtost«. Dokaz za to je njeno srdito nasprotovanje samostojnemu slovenskemu šolskemu ukraju. Ne samo, da v Rimu ni ugovarjala odločeni dviti šolskih okrajev brez slovenskega in da se je v največjem obotavljanju pridružila splošnemu bojkotu slovenske strani do sedanjih samo italijanskih šolskih okrajev v deželi, ampak je pred kratkim prav ona prelomila ta bojkot, s tem da je svojim zastopnikom po slovenskih občinah ukazala izvoliti zastopnike teh občin v omenjene okraje.

PCI ravna torej čisto drugače od tega, kar zahtevajo lahkoverni Slovencem.

OD TEDNA DO TEDNA

Stiri dni se je mudil v Bonnu v Zah. Nemčiji na uradnem obisku glavni tajnik sovjetske komunistične partije Brežnev. Ob zaključku razgovorov sta Brežnev in Schmidt podpisala dva sklepna dokumenta o gospodarskem in znanstvenem sodelovanju; sporazuma bosta veljala 25 let. Brežnev se je sestel tudi z vodjema demokratične opozicije Kohlom in Straussom.

Vlada afriške države Benin (nekdanji Dahomey) je obvestila kardinala Bernardina Gantina, ki je državljan te države, naj

